

I. N. I.

DISPUTATIO XIX.
D E

SOBRIO PHILO-

sophiæ usu in Rebus sacris ra-
tione objecti & modi cognoscendi;
nec non Abusu.

*Cum consensu Amplissimi Senatus in Regiâ
Acad. Aboënsi,*

Ad eventilandum publicè proposita,

P R Æ S I D E

E N E V A L D O S V E N O N I O,

Q. G. A. S. S. Th. D. & P. P. nec non h. t.

Univerf. R E C T O R E.

R E S P O N D E N T E

I S A C O N I C O L A I W E D B E C K I O,
Smol.

*Ad diem Feb. Anni Georgiæ 1662 in Audit.
inf. maj. horis ab 8. mar.*

A B O Æ,

Impressa à PETRO HANSONIO Acad. Typ.

VIRIS

Generoso & Nobilissimo, Reverendis & Clarissimis, Prudentissimis, Spectatissimis ac Praestantissimis,

DN. MICHAELI

GyllenStålpe; Hæreditario de Jacola & Kerrenbeem/ J. U. D. & Assessori in judicio Regio Aboensis æquissimo, patrono meo magno, humilimè suspiciendo.

DN. M. JOANNI

PRATANO, Pastori & Præposito in Rimito meritisissimo, fautori, promotori ac Mecænati meo æternâ veneratione ætatem prosequendo.

DN. MAGNO CA-

NUTI WALÆO, Pastori in Mehetylâ dignissimo, conterraneo & evergetæ benignissimo, ætatem colendo,

DN. PETRO Gers/

Academiae hujus Quæstori accuratissimo, fautori ac promotori meo, quâvis observantia jugiter honorando.

DN. PETRO INGE-

MARI, Pastori in Ihenala vigilantissimo, studiorum meorum promotori ac benefactori, ut & Patruo meo, omni observantiâ plurimum honorando.

DN. SVENONIRY-

DENIO, Civitatis Aboensis Senatori ac Secretario solertissimo; fautori ac benefactori meo certissimo, perpetuò observando.

Hanc Exercitativunculam Academicam, in acceptorum beneficiorum gratiâ memoriam, tum etiam in spem amplioris promotionis, humilimè & officiosissime offero & dedico
Uacus Wedbeckius Resp.

D E

SOBRIO PHILOSOPHIÆ IN THEO-
LOGIA USU, CUM RATIONE OBJECTI;
TUM QUOAD COGNITIONIS MODUM:
NEC NON DE EJUSDEM ABU-
SU, BREVITER.

Propositio I.

ATq; sic tandem Dei O. M. ope ostendi, 'quàm' sit Philosophia Theologiæ studioso proficua respectu *Subjecti* cognoscentis, quod præparat; nunc, Deo duce, edisseram breviter, quo pacto est necessaria, cum ratione *Objecti* cognoscendi; quod illustrat; tum in ordine ad cognitionis *modum* quem adminiculatur. Respice Exerc. IV. prop. 1. pag. 43.

II. 1. Objectum cognoscendum sunt *Res ipsæ* & materiæ theologiæ. Circa has autem dupliciter versamur; vel Theoreticè, vel Practicè; ad Theoriam spectat διδασκαλία καὶ ἐλεγχος; ad Praxin verò ἐπανόρθωσις καὶ παιδεία, juxta id, 2. Tim. 3: 16. Vel enim *res sacras* primùm apprehendimus ipsi, alijsve apprehendendas proponimus; vel contra Adversariorum strophas & sophismata defendimus: Vel mores impiorum castigamus; vel deniq; pios & modestos sanâ institutione & consilio erigimus & sustentamus, juxta illud alterum Pauli 2. Tim. 4: 2. *Insta, tempestivè, intempestivè, argue, increpa, exhortare, cum omni lenitate & doctrinâ.* Unde & 4. numerantur perfecti Theologi requisita, nimirum, ut sit διδασκλικὸς καὶ ἐξηγητικὸς, qui docere;

R r

ἐλεγχτικὸς

ἐλεγχτικὸς, qui refellere ac disputare; ἐπανορθωτικὸς, qui redarguere peccatum, & παιδευτικὸς, qui admonere potest per sanam doctrinam. Ad singula conducit philosophia haud leviter.

III. α. Διδασκαλία occupatur vel in terminis simplicibus, vel in quaestionibus & conclusionibus integris. Termini simplices h. l. sunt vel *Biblici*, vel *Ecclesiastici*, h. e. vel extant in verbo Dei αὐτολεξεί, vel sunt à patribus juxta scripturarum δόξαν usurpati. Illi sunt, vel *Biblici tantum*, ut *Iehova*, *Spiritus S. Messias*, *Christus*, *Mediator*, *Redemptio*, *Electio* &c. Quorum formalis explicatio & intelligentia, non ex scriptis philosophicis, sed solo Dei verbo petenda est. Vel *unà philosophici*, ad quorum genuinam interpretationem ac sensum indagandum philosophia plurimum confert; quippe quæ proprias voces satis accuratè novit explicare. *Exempla Theoreticorum* vocabulorum passim prostant: Gen. 1: vult. fit mentio *Boni*; Exod. 3: 14, *Entis* & *existentiæ*; Deut. 6: 4, *Unitatis*; Joh. 8: 44, *veritatis* &c. quorum accuratam notitiam qui ambit, cum *Metaphysicam* consulere necesse est. Sic in cantico trium virorum in fornace babil. & alibi, fit mentio firmamenti, cœlorum, aquarum supracœlestium, astorum, ventorum, maris, pluviae, ignis, glaciæ, grandinis, roris, pruinae, tonitruum, balænarum, avium, bestiarum &c. Quis autem de his accuratè ratiocinabitur, nisi in scholis *Physicis* enutritus. Quis itinera patriarcharum & populi Israelitici, descriptionem terræ sanctæ, situm urbium, montium, fluminum, solitudinum ritè monstrabit? quis, quid sit *Orion* edisseret, ac *plejades* Job. 38: 31, nisi qui *Mathematicen* didicit? *Exempla vocab. practicum* hinc inde in verbo Dei compa-

comparent: Quoties fit sermo in Sacra Scriptura, de virtutibus, iustitiâ, Temperantiâ, Liberalitate, Mansuetudine, alijsq; vocibus *Ethicis*? De rebus *Oeconomicis* item quoties? conjugio, marito, uxore, liberis, servis? pariter de *Politiciis*: Regno, Rege, Magistratu, subditis, ll. bello, pace, præmijs, supplicijs? &c. Quæ omnia in philosophiâ practicâ ἀπὸ βῆσιν intelliguntur & exponuntur.

IV. *Ecclesiastici* termini perplurimi sunt philosophici, E. g. *Metaphysici* sunt, Persona, Essentia, Subsistentia, Materiale, Formale, signum, signatum, abstractum, concretum, unio, communicatio, personalitas &c. *Physici* sunt, Locus & Localitas, penetratio corporum, facultas animæ &c. *Practici* sunt, libertas, arbitrium, Monarchia, Aristocratia &c. Talitèr in διδασκαλία, quoad terminos simplices, juvatur theologus.

V. Conclusiones & quæstiones integræ, sunt vel merè Theologicæ, & in Theologiâ natæ; vel in sunt per se & intrinsecè Theologicæ; ad hanc tamen doctrinam applicatæ, simul ad eandem multum cognitionis afferunt: Sic peccati originalis propagationem quoad animam, nemo defendere ritè potest, nisi de origine animæ per Traducem ipsi è physicis constet. Et hujus generis sunt singulæ illæ quæstiones, quæ Exerc. 8. recensentur prolixè. Quæstiones tantùm theologicis terminis constantes, soli sibi probandas & explicandas servat Theologia, quamvis juxta B. Meisnerum, quoad modum tractationis, quoad illustrationem à similibus, & quoad rationes secundarias, etiam in istis suis sit philosophiæ usus.

VI. Mixtæ quæstiones, quæ partim è theologicis, partim Philosophicis compositæ sunt vocibus, conside-

rantur 1. Ratione *sensus*, ad quem percipiendum conducit etiam ipsa philosophia, quippe ad intelligendum terminos domesticos obligatur sola ea disciplina in qua sunt domi. 2. Ratione *probationis*, adeoq; sic ἡγεμένως & primario earum veritas ē scripturis erit probanda, sed non nisi ἐπομένως & consequenter ē philosophiā quodam judicari modo potest, quid de similibus statuendum est problematibus. Quod accuratē laudatus Meisnerus adversus Keckermannum & Calvinī socios reliquos observavit: nō enim normam decidendi tales quæstiones mixtas, etiam mixtam & geminam esse, Philosophicam nempe & theologicam, pari pietate sentiunt nostrates; ita ut argumenta confirmantia utrinq; eodem jure, eademque autoritate adduci posse putent.

• VII. Quām verò erronea sit ea sententia adversariorum, vel unico potest demonstrari exemplo: Quæritur, *An humana natura Christi sit omnipræsens?* Ubi, quid homo, quid natura sit, quid præsentem, quid esse in loco, philosophia quidem quodammodo exponit, h. e. de extremorum naturā seorsim; quoad terminos proprios sollicita esse potest; de extremorum verò cohærentiā, an scilicet *præsens dominium in pluribus locis, verè attribuat corpori Christi?* sola Theologia, quæ utriusq; termini habet notitiā, imò causā connexionis subiecti & prædicati sola novit, infallibiliter, ut ajunt judicare potest. Quia verò SS:a expressè Quæstionem affirmet, ratio obmurmurans verbo Dei, compescenda est, & Hagar impatiens imperatrici Saræ subijcienda.

VII. Β. Ἐπεχθῶ, seu expedita adversariorum refutatio, non minori philosophiæ subsidio opus habet, tum respectu præparationis & modi refutandi, ut supra

innuet

innuebam; tum quoad refutationem ipsam, ut è quaestionibus supra allatis liquere potuit. Quemadmodum enim Pontificij, & Sociniani, alijq; his similes, suâ abutuntur Ratione, ad invertendum, detorquendum, mutilandum & confundendum, adeoq; totalitèr corrumpendum SS.æ textum originale, ejusq; genuinum sensum; Calviniani verò, Arminiani, alijq; abutuntur suo intellectu & cœcâ mente, ad præjudicandum veritati cœlesti, quibus nil antiquius est, quam summos articulos fidei metiri juxta naturam finiti, conditiones proprii, qualitates corporum naturalium &c. Ita intellectum sobriè rerum philosophicarum cognitione instructum, ad ineundum cum iisdem in Theologiâ certamen, afferre, haud è re, aut inconsultum arbitror. Hinc *Iulianus* Apostata, quantus foret philosophiæ usus in profligandis Hæresion & falsorum dogmatum assertoribus, probè meditatus, jussit Christianorum Scholas claudi, cum hâc mandati clausulâ: *Proprijs vulneramur pennis: ex nostris armati conscriptionibus contra nos bella movent*, teste Ruff. L. 1. c. 32.

IX. Postquam verò *Iulianus* Scholas prohibuisset, ne philosophiam Gentilium addiscerent, eosq; inde jugularent Christiani, successor ejus *jovinianus*, lectionem gentilium lege sancivit; ideoq; disserit *Socrates* L. 11. Hist. Eccl. c. 14. Libros Ethnicorum legi posse, varijs adductus rationibus, ubi inter alia: *Adde ahbuc, ait, quod tum Christus, tum ejus Apostolus præcipit, ut exquisiti numularij simus, quo omnia exploremus, quod autem bonum sit retineamus, attendamusq; ne quis nos per philosophiam & inanem Fallaciam decipiat, istud autem nobis neutiquam contingit, nisi hostium arma possideamus, niq; possidendo, non eodem modo, quo hostes simus affecti; sed rejiciamus quod malum est, quod*

autem bonum, verumque teneamus, nihil admittamus, quod non sit exploratum. Nam honestum quocunque fuerit loco, est veritatis proprium. Quanquam autem hæc ita sese habeant, sobriè tamen consulente Magno Calovio, Tom. II. Theol. pag. 64: prudentèr & parcè adhibenda gentiliū scripta sunt, quemadmodum in toto codice biblico, non nisi tria dicta Ethnicorum citata sunt, nec vel æquanda, multo minùs præferenda verbo Dei; vel, aut pro verbo Dei venditanda, aut cum eo confundenda sunt. De triplici illa sententiarum gentiliū citatione ita loquitur B. Hieronimus Tom. II. operum pag. 326: Sed & Paulus Apostolus Epimenidis poeta abusus versiculo est, scribens ad Titum: c. I. 12: Κερῆρας ἀνὴρ ψεύσαι, κακὰ θηρεῖα, γαστέρας ἀργαί, qui versus integer hexameter est) in alia quoque Epistola Menandri posuit senarium (1. Cor. I. 33. Φθέρεισιν ἡθρὺν, χρηστὸν ὁμιλίαι κακὰς) Et apud Athenienses in Martis curiâ disputans, Aratum testem vocat Act. 17: 28. Ipsius & genus sumus. Duo dactyli cum spondeo in fine versus hexametri &c.

X. Dices: Scriptura S. est principium unicum, & medium primum ac princeps dijudicandi controversias Theologicas, ad quod ergo tantoperè philosophia conducit? R. verbis B. Meissn. part. I. Phil. S. p. 30: Est philosophia instar palladij, quo amisso, Trojani Milites, Græcorum exercitus non tam feliciter abigere & in fugam vertere potuerunt. Ita quamvis veritas doctrinæ orthodoxæ sufficienter ex solâ & unicâ scripturâ probari possit; attamen quia tela adversariorum, non ex scripto Dei, sed ficto rationis deprimuntur armamentario, hinc fit, ut ea non tam facile & dextre propellere queamus, si philosophia ignari extiterimus. Idem paulò post provehendæ suæ intentioni addit gravissimum

num Schegkij dictum, quod L. 1. demonstrat. extat. hoc scilicet: *Ego quidem sic judico, tum demum fore quietas & beatas Ecclesias, si aut philosophi verè dent operam Theologiae, aut Theologi philosophentur piè.*

XI. γ. *ἐπαινεῖν* & castigatorium munus in ecclesiâ obeundum dirigit prudentia politica: Est enim prudentis cum *Disputatoris*, sive scribat is aliquid adversus adversarios, sive loquatur; tum *Concionatoris*, ita calamum regere & linguam, ne magis destruat quam ædificet: non enim omnes antagonistæ vel Auditores sunt ejusdem conditionis aut ingenij: quidam enim eorum morbi sanabiles, quidam incurabiles sunt, ideoq; nunc exasperatoriâ, nunc emollitoriâ medicinâ opus est: Nunc hæreticis & deploratis interminanda gehenna, nunc seductis & simplicioribus annuncianda poenitentia, & pollicitandæ ac infumendæ preces. Hac libertate usus est Salvator noster, severè arguendo Phariseos, Math. 23. Et fraternè corrigendo discipulos, passim. Paulus similiter usus utraq; *ἐπεικέια καὶ παροήσια* 2. Cor. 10: 1. & 2. &c.

XII. Δ. *παιδεία* seu institutio, quæ planè rudes respicit, sive scripto fiat, sive ore, omninò eget bonâ methodo: quam tradit Logica, qui enim benè distingvit benè docet. Et quia etiam *πράξις* involvit, ut differat à *διδασκαλία*, adhortationes, nempe consilia & admonitiones, artificium quoq; Rhetoricum requirit; exemplis virtutum moralium imitandarum, vitiorum fugiendorum, negotiorum in Rep. benè vel malè gestorum, œconomicorum, aliorumq; ex historijs hinc inde suppeditis, nunquam non promovetur ac prescitur.

XIII. II. Modus cognoscendi res Theologicas ē disciplinarum philosophicarum cognitione multū levatur ac juvatur, adeò ut ea respectu etiam ipsius perceptionis locorum Theologicorum oppidò profit, quamdiu sobria & intra cancellos humilimæ subjectionis fuerit custodita, Etenim, quamvis humana mens per naturam debilem admodum habeat potentiam ad cognoscendum sublimes disciplinas, adeò, ut nisi excitetur & acutur, difficultè & ægrè ad rerum eminentium notitiam penetrare possit. Acuitur tamen omnium commodissimè ratio humana exercitationibus philosophicis, ut post modum verum distinctius precipere, fallum accuratius deprehendere, & strophas fallaciasq; pravorum hæreticorum acutiùs refellere queat.

XIV. Dicis: philosophiam rectè informatam conducere percipiendis divinis mysterijs, annon etiam sic porta *Pelagianismo* & *Majorismo* panditur, & viribus humanis in negotio consequendæ salutis nimium tribuitur? R. I. cum B. Meiss. Distingvendo inter *cognitionem*, & *fiduciam cum assensu Articulis fidei* præbitam Hanc quod attinet, novimus eam ex viribus liberi arbitrij nequaquam provenire aut pendere; foretq; profectò *pelagianum* dicere Philosophiam ad fidem præparare vel disponere. Sequeretur quoq; Idiotas & literarum philosophicarum ignaros, fidem habere non posse, quia careant præviâ dispositione: quod utrumq; absit! Nihil quicquam ergò Philosophia facit ad generationem fidei salvificæ, sed soli Spiritui S. per verbum operanti ea ascribitur. Illam verò h. e. Notitiam articulorum fidei intelligo, dico separatim etiam absq; fideli assensu posse existere, juxta id: *Iac. 2: 19 Diaboli credunt & contremiscunt.*

3. Puras quæstiones sibi soli probandas & explicandas reservat Theologia, quamvis quoad modum tractationis, illustrationem per similia, & rationes secundarias, etiam in istis, suus esse possit philosophiæ usus.

XV. Deinde *ἡθνη* theologia, non modò quoad modum interpretandi, qui ope instrumentalium artium perficitur; Sed quoad etiam res ipsas applicandas insignitèr juvatur à philosophiâ: Quomodo enim aliàs intelliges historiam istam Gen. 30, quod propter aspectum baculorum discoloratorum, quos in canalibus bibitoris ovibus unâ imprægnandis objecerat Jacob, omnes Labani oves maculosos & discolors foetus enixæ sint, nisi de naturâ & vi imaginationis ex disciplinâ naturali tibi constiterit? Verbo: Reddit Philosophia ingenium humanum in *percipiendo* expeditum, in *confirmando* accuratum; in *defendendo* ac *refutando* acutum.

II. DE ABUSU.

XVI. Abutuntur nobili & permagno hoc Dei dono, qui vel nimium Philosophiæ tribuunt, supra modum eam extollentes; vel nihili eam faciunt, detrahentes ei quod suum erat, & traduentes eandem tanquam Deo & honestati inimicam. 1. In excessu peccant, non solum *Scholastici*, de quibus Exerc. 1. dictum fuit; sed & *Calviniani*, cœteriç; genuinæ veritatis hostes. Et quamvis varijs philosophia abusibus sit obnoxia, duo tamen primarij ejusdem abusus eminent, prior in *Deosophia*, posterior verò in *Deosophia* peccat, uterq; in Religionem verè Christianam.

XVII. 1. *Deosophia* rectum de Deo sensum & accuratam articulorum fidei notitiam complectitur a. Cir-

ca sensum & notitiam Dei gravissimè errant, quicundq; notitiam Dei naturalem & philosophiam, vel ad initia fidei, vel ad fidem salvificam & salutem consequendum æternam sufficere statuunt. Quales sunt 1. Qui apud Tertullianum & Epiphanium, observante B. Chemnitio in L. C. dixere, homines in primo millenario salvatos fuisse per legem naturæ, in secundo per legem Moïsis, nunc verò in tertio per doctrinam Evangelij. Et solent plures allegari patres in hanc sententiam, quod gentiles per cognitionem Dei naturalem ad salutem adspirare potuerint. Verùm Dn. D. Hulseman, ad prolixam dissert. Vossij L. 7. Hist. pelag. quâ nititur docere, patres serè contentos esse dicere, etiam gentes habere aliquam revelationis vocationisq; divinæ mensuram, respondet, ventilatis plerisq; patrum dictis, Disp. 2. de Auxil. gratiæ th. 16. negando illa liquido asserere gratiam quandam supernaturalem, & ad æternam salutem quæ *παιδαγωγία*, ante & citra verbi famam, vel prædicationem, omnibus hominibus ratione utentibus communem; & fatetur, quædam loqui de *intentione Dei*: quædam de *aliquali gratiâ doctis & eruditis gentilibus tributâ*: quædam de *Famâ Evangelij ad plerosq; perlatâ*; quædam asserere *actuale illam universalis Dei gratiæ adhibitionem*, quando à prædicatione verbi initium fit, singula tamen non excusat. Dn. D. Calov, cum alijs, observat de patribus antiquis, vel 1. Quòd per legem Moïsis non præcisè decalogum, sed omnia Moïsis scripta quandoq; intelligant, in quibus etiam est promissus Messias. Vel 2. Quòd loquantur non de *Medio salutis*, sed de *tempore*, cum meminerunt *Legis & Evangelij*, quod scilicet omni tempore. V. & N. T. aliqui salvati sint. Vel 3. Quod suppo-

supponant communem Propheticam & Apostolicam cognitionem per *famam* ad gentes penetrasse. Vel. 4. Quod de vitâ solum externâ honestè institutâ agant. Vel 5. Quod rem oratorio modo amplificent liberiuf. què loquantur, rectius sese, ubi disputatores agunt, explicantes. Ideoq; 6. Scopum sedulò esse intuendum, qui directus est, vel contra gentium *πολυθεϊαν*, etiam à sanctoribus Ethnicis improbatam, vel ad docendam universalem vocationem & gratiam, vel ad exponendam cognitionis naturalis finem, qui est manu ductio ad Ecclesiam. 7. Cogitandum etiam, non dum ortis certaminibus securius fuisse locutos patres, quemadmodum notat contra *Pelagianos* ipse Augustin. L. 1. contra Julianam c. 11.

XVIII. ii. *Pelagiani*, statuentes ante legem homines salvos factos esse per naturam, deinde per legem, postremò per Christum teste Aug. l. 1. contra duas Ep. Pelag. c. 1. & lib. de pecc. orig. contra pelag. & coelest. c. 26.

XIX. iii. *Pucciani*, contendentes omnes homines, antequam in adultâ ætate per naturalem malitiam degenerent, vi meriti Christi per naturalem Dei notitiam, esse in statu salutis, etsi nominatim Christum ignorent.

XX. iv. *Scholastici* & Pontificij nonnulli, docentes non verisimile videri, Aristotelem demosthenem, Ciceronem, Galenum &c. Sempiternis supplicijs addicì, ut ex Ben. Justin. in Rom. 1: 20 refert Calov. T. 1. Syst. Th. p. 180. Quibus succenturiantur *Reformati*: *Zwinglius* enim in exp. Fidei ad Regem Gall. *Numam*, *Aristidem*, *Socratem* inter coelites numerat. Quos impie defendere conantur *Arminiani*, & perperam excusare nonnulli alij.

Quos Rationis humanæ scepticismos, Libertinismos & Atheismos prolixè & piè profligavit Dn. D. Hulseman. in Tract. de Auxil. gratiæ: nec non Dn. D. Calovius in Tract. de cognit. Dei Nat.

XXI. *β.* Circa notitiam quoq; coetiorum fidei articulorum ingens philosophiæ abusus occurrit, 1. Dum per eandem lux Spiritus S. accendi & Fides salvifica confirmari dicitur, quod contra Keckermanum, istius abominationis tubam, probè notavit B. Mesn. in proœm. Phil. Sob. nec non Dn. D. Calv. T. II. Syst. p. 49: Aliud enim est per Philosophiam juvari & acui cognitionem nostram, quam solum habemus è Verbo Dei, circa controversias theologicas; Aliud verò per philosophiam accendi in mentibus hominum lucem Sp. Sancti. Prius concedunt nostri; post. mentitur Keckerm. in Syst. Th. L. I. c. 4. nec non in præcogn. Phil. L. I. c. 4. per quod enim medium fides excitatur, per idem confirmatur. At non per rationem, sed per verbum excitatur Rom: 10: 17. Et.

XXII. Sed & quia diversæ sint Philosophorum apprehensiones perpetuò dissentientes, dubia potius quam firma redderetur fides nostra, si rationibus Philosophicis esset standum. Positò verò fidem historicam, quæ etiam in non Renatos, imò & Diabolos cedit, quandoque stabiliri posse per rationes philosophicas, de fiduciali tamen assensu, id minimè verum esse potest. *Non creditur*, ait Ambros. L. I. de Fide ad Gratianum, *philosophis, creditur piscatoribus; non creditur Dialecticis, creditur publicanis.* 2. Dum dominium ei in rebus sacris cujuscunq; generis adscribitur:

XXIII. B. Lutherus proinde, conferre philosophiam siveit Asiæ: *Asia*, inquit, *non est imponenda Christo, sed*

sed Christus Asina. Hinc monito gemina est sententia *Anselmi* in Epist. ad Urbanum papam. c. 2: *Si quis potest intelligere, Deo gratias agat, si non potest, non immittat cornua ad ventilandum, sed submittat caput ad venerandum.*

XXIV. II. Θεοσεβεία pietatem, præter Religionem veram complectitur, hoc est, præter veram de Deo & fidei articulis notitiam, rectum etiam Dei cultum ac universalem charitatem, quæ Deum & proximum concernit, infert. Hanc totam non sine philosophia posse constare, asserit temerariâ impietate *Keckermannus* L. 1. præcog. phil. c. 4: *per Philosophiam, ait, in mentibus nostris exoritur illustris natura & virtutis cognitio, sequitur etiam per eandem in nobis excitari pietatem cultum, honorem & invocationem Dei.* Et paulo post: *Nec enim pietas erga Deum nec quanta huic gratia debeatur sine contemplatione naturæ constare potest.* Ast quantus etiam his philosophiæ in Theologiâ proditur abusus & manifestatur error, novērunt qui docti sunt Gentes, cognovisse Deum esse colendum; ignorasse verò modum. Quomodo enim id cultum Dei & pietatem potest accendere, quod quid sit pietas, quid cultus Dei ignorat: Sola namq; scriptura hoc novit Ps. 147: 20. Taceo quod dilectio impleat legem, quæ si è philosophia est, Mediatore non fuit opus, imò ne quidem Revelatione divinâ. Quæ & similia Calvinianæ ἀνθρώπων καὶ ἐρίδος, poma, si non manifestissima Atheismi semina in vineam Domini, Ecclesiam, projiciant ac spargant, judicet Ecclesia ipsa, judicabit olim Christus.

XXV. Quomodo verò specialissimè abutantur Calviniani, Pontificij, & alij nonnulli heterodoxi rationibus.

Philosophicis ad præjudicandum veritati coelesti in interpretatione infinitorum SS. locorum fusè alij demonstrarunt, & peculiaritèr B. Meisn. in Trib. Part. Phil. sobriæ.

XXVI. Ut autem quis sciat, crassos adversariorum Errores, textus à genuinâ interpretatione detorsiones, ortas è figmento cerebri humani & superbiâ intellectus, notare, & quodammodo cavere, seqq addantur Regulæ:

I. Quæ supra naturam sunt, ex II. naturæ nequaquam sunt judicanda. Scal. Exer. 77. Hoc est, de divinis mysterijs non est ex philosophorum Regulis pronunciandum.

II. Divina potentia non est decempedâ rationis nostræ metienda. Scal. Hoc est; Dei decreta non sunt stultæ rationis trutinâ ponderanda aut examinanda.

III. Obediendum est Mandatis Dei, quantumvis illa rationi plurimùm adversentur. Hoc est, indignum est ad eam legem redigere opera Dei, ut simul ac eorum ratio non constiterit, improbare audeamus.

IV. Ratio, immensæ Dei sapientiæ submittere sese, non tergiversetur, ut in multis ejus arcanis succumbat. Eorum enim quæ scire nec datur nec fas est, docta est ignorantia, scientiæ appetentia insaniæ species.

V. De Theologiâ ex principijs Theologiæ disputeretur; Aliàs μετὰ βασίς ἐῖς ἄλλο γένος committitur.

VI. Magnum est periculum, res fidei humanis committere rationibus. Chrys. hom. 21. in Gen.

VII. Demus, Deum aliquid agere posse, quod fateamur nos non posse investigare: intellectui n. fides aditum aperit, sed infidelitas claudit. August. Epist. 3.

VIII. Sic sumus discipuli naturæ, ut credamus Prophetiæ. Tertull.

IX. Omne quicquid à Rationibus suis devium videtur, sapientes hujus seculi ad dementiam referunt, & à veritate reputant alienum. Cyprianus.

X. Mysteria fidei, Rationi humanæ stultitia sunt. 1. Cor. 2: 14. 15. 16.

Ideoque.

XI. Ratio humana erit captivanda, ut fidei obediat. 2. Cor. 10: 4. 5. Super quem locum sic commentatur D. Nic. Selneccerus: *Captivum ducere intellectum in obsequium Christi, est subicere rationem & judicium, naturam, sapientiam humanam, philosophiam, carnem, sanguinem & totum hominem cum omni scientiâ, Verbo Christi, & rebus ad Christi regnum pertinentibus. Sicut captivi onera sustinent, & sine tergiversatione faciunt operas sibi injunctas: ita vera fides, sine omni dubitatione & controversiâ amplectitur doctrinam Evangelij & sacramentorum, quantumvis cum ratione & omni Philosophiâ è diametro pugnare, impossibilis & absurda esse videatur: hic enim valet illud:*

illud: αὐτὸς Ἰϥα Sic dicit Dominus. Et post pau-
 ca: Felix & iterum felix, cui gloria Christi est cordi,
 & qui in obsequium sui fidelissimi Salvatoris, omnem intelle-
 ctum, rationem, sapientiam, eruditionem & Philosophiam ad-
 ducit captivam, & ad pedes Christi supplex deponit, &
 verbo Christi se totum subijcit. Talis homo virus & mor-
 tuus, est coram Deo Rex Regum, cum è contrario, cœte-
 ra sint σκύβαλα & scoria, quæ abijciuntur in furnum
 gehenna. Non fit autem captivitas ista sine magnâ luctâ,
 imò sine gravi bello, cum in nobis tum in alijs. Et αἰχμη-
 μαλωτίζεν significat bello captum abducere, & in servi-
 tutem ita redigere, ut fiat mancipium. Et αἰχμηδωτον
 significat mancipium ab αἰχμη, i. e. hasta & bellum, &
 αἰλωτὸς captus: experimur enim quàm difficile sit rationem
 subdere verbo, quâ de re securi homines, qui tantum suis
 phantasijs indulgent, planè nihil nōrunt, & rationem suam
 non volunt esse mancipium, sed liberam Dominam & Ma-
 gistrum in verbo Dei, id est, omnibus stultis magis stultam.
 Huic tot hominum excœcatio, induratio, petulantia, impie-
 tas, desperatio & interitus. Proinde consilium S. Hie-
 ronymi in hoc negotio probè sequendum est, quod
 Tom. 1. ad Pammachium scribit, p. 165: Si adamaveris
 captivam mulierem, i. e. sapientiam secularem, & ejus
 pulchritudine captus fueris, decalva eam, & illecebras
 crinium, atque ornamenta aurium, cum emortuis ungui-
 bus seca. Lava eam Prophetalit nitro, & tum requiescens
 cum illâ dicito: Sinistra ejus sub capite meo, & dextra
 illius amplexabitur me: & multos tibi fetus captiva da-
 bit, ac de Moabitide efficietur Israelitis.

Ad
Sororis meae natu maxima filium,
ISACUM NICOLAI WEDBECKIUM,
tyrocinium suum editurum, publicè

Respondendo :

D*icitur à ridendo tuum, traducere, nomen*
ISAC? Credidero nomen & omen habere.
Ridet amœna cohors, quòd tres, non amplius annos,
Exigis in Latijs, dante Deo, studijs:
Et scandis doctam temerarius ecce cathedram,
Non nisi quam assueti disseruisse alij.
Non tamen absterrendus eris tu à sospite calce,
Extractum ast arcto carcere funde pedem!

L. Mq;

ENEV. SVEN. Q. G. A.
h. t. Rector Acad.

Praestantissimo atq; literatissimo Iuveni,
Dno ISACO N. WEDBECHIO. S. R. M. t. i.
Alumno publicè respondendo laudabiles in Philosophiâ
profectus ostendenti.

I*Nde tibi ecce, canam multum dilecte WE BECCHI,*
Versus, cum sophiam cernis adesse sacris :
Sunt Sophiæ cultus doctæ sunt palladis artes,
Ex quæis Thejologis commoda magna fluunt ;
Aonidum ad fontes video sat currere multos ;
Bêtâ qui sapiunt non tamen inde magis.
Commoda multa ergo tulerit qui voverit hæc
Chartas monstrantes quis sphiæ usus erit

Urge

Urge iter hoc; tene eumq; modum; sit regula & isthac,
Jure etiam talem nocte dieq; colis.
Sedulus inceptis pergas insistere claris.
Usq; & eris patriæ laus satis ampla tuæ,

L. Mg. adjecit

DANIEL MICHAELIS
GyllenStålpe.

G*Rande opus aggredieris, confusus flamine sacro,*
ISAC WEDBECCHI *Sympatriora probe;*
Pulpita conscendis, monstrans conamine magno,
Scilicet ut Sophia commoda summa sient:
Serviat ast meritò non imperet impia sacris,
Differe sic ISAC, premia sicq; feres.

Gratulabundus apposuit
AMBROSIUS NIDULIUS.

Roscida Castalidum cui vasa ministrat Apollo,
Huic Aganippæos contingit visere colles,
Enixusq; comâ simili tum fulgurat astro;
Indeq; diffundit radios splendore coruscus.
Sic rutilæ nymphæ dum te ornatissime WEDBECK
Large potârunt ornata nectare dulci,
Mox rore Aonio madefactus culmina Phœbi
Scandebas, varijsq; modis famam decorabas,
Dum specimen cunctis sistebas ingeniosum,
Exhibitaq; Theses illustrabas peracutè.
Maçte tuis coeptis, virtusq; beabit alumnum,
Seraq; posteritas Encomia commemorabit.

Hac gratulabundus subnectebat

PETRUS PLATINUS Wex:â Smol:

